

## บทที่ 1

### บทนำ

#### ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคมที่ต้องพัฒนาบุคคลให้สนองตอบตามความต้องการและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในสังคมไทยอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาผลเมืองของประเทศให้มีคุณภาพ ตลอดจนปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ และสามารถสร้างสรรค์สังคมไทยให้เจริญก้าวหน้า ตลอดจนสร้างความสมดุลการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมสิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2536 : 29)

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในความรับผิดชอบของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงานจึงต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงในอันที่จะทำให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ ดังนั้นโรงเรียนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาการศึกษาของชาติให้บรรลุเป้าหมาย การพัฒนาจะต้องพัฒนาผลเมืองของประเทศ

โรงเรียนทุกโรงเรียนจะปฏิบัติงานให้โรงเรียนเจริญก้าวหน้าอย่างมีคุณภาพได้นั้น ต้องมีการบริหารโรงเรียนที่ชัดเจนและการปฏิบัติงานมีการแบ่งงานรับผิดชอบเป็นฝ่าย ๆ ไป ผู้รับผิดชอบงานแต่ละฝ่ายต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการรับผิดชอบงานนั้น ๆ ด้วยการบริหารโรงเรียนผู้บริหารต้องยึดหลักทางทฤษฎีและแนวปฏิบัติมาใช้งาน จึงจะเกิดความเจริญก้าวหน้า ภารกิจการบริหารโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับประถมศึกษาบุคคลในโรงเรียนทุกฝ่ายต้องมีส่วนในการรับผิดชอบงานที่มอบหมาย และลงสู่การปฏิบัติที่ชัดเจน งานของโรงเรียนแบ่งตามงานของฝ่ายต่าง ๆ ได้ดังนี้ งานวิชาการ งานบุคลากร งานธุรการการเงิน พัสดุ งานอาคารสถานที่ งานกิจการนักเรียน งานสัมพันธ์ชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2528 : 5)

งานแต่ละงานจะมีความรับผิดชอบแตกต่างกันในงาน เช่น งานวิชาการ เป็นการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน การใช้หลักสูตร สื่อการสอน การนิเทศ ประชุมอบรม ประเมินผล งานบุคลากร ปฏิบัติเกี่ยวกับความต้องการของบุคคล จัดบุคคลเข้าปฏิบัติหน้าที่ ควบคุมกำกับ ติดตาม การพัฒนาและธำรงรักษามูลค่า ประเมินผลการทำงาน งานกิจการ

นักเรียน ปฏิบัติเกี่ยวกับตัวนักเรียน จัดนักเรียนเข้าเรียนตามเกณฑ์ บริการตรวจสอบสภาพบริการ อาหารกลางวัน ให้ทุนการศึกษา จัดส่งเสริมประชาธิปไตย จัดชุมชนการเรียนรู้ งานธุรการการเงิน ปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานทะเบียนและรายงานงบประมาณ พัสดุ งานอาคารสถานที่ ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดสร้างอาคาร การใช้อาคารและการควบคุมดูแลประเมินผลการใช้อาคาร งานสัมพันธ์ ชุมชน ปฏิบัติเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน การให้บริการแก่ชุมชน ให้ชุมชนเข้ามา มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

จากภารกิจงานทั้ง 6 งานนั้น มีความสำคัญและแตกต่างกันอยู่ งานที่มีความสำคัญ มากกว่างานอื่นคือ งานวิชาการของโรงเรียน ส่วนงานอื่นเป็นส่วนประกอบในการส่งเสริมให้งาน วิชาการดีขึ้น

การบริหารโรงเรียนจะพัฒนาให้มีความสมบูรณ์และมีศักยภาพได้นั้นต้องร่วมมือกัน หลายๆ ฝ่าย ฝ่ายผู้บริหาร ฝ่ายบุคลากร ครูหรือบุคลากร ฝ่ายอื่นที่รับผิดชอบ ต้องขึ้นอยู่กับ ผู้บริหารในการจัดมอบหมายงานแต่ละฝ่ายต้องคำนึงถึงความรู้ ความสามารถในการงานแต่ละฝ่าย ผลงานออกมาดี ถ้ามอบหมายให้ครูที่ไม่มีความรู้ ความเข้าใจหรือความสามารถก็จะออกมาไม่ได้ ผลดี ฉะนั้นการบริหารโรงเรียนจึงเป็นงานที่สำคัญ และงานที่ละเอียดต้องใช้การวิเคราะห์สภาพ ในการทำงานของครูให้ได้ด้วย การบริหารโรงเรียนจะทำให้สมบูรณ์แบบได้นั้น ต้องควบคุมในการ พัฒนาไปด้วยกันทุกฝ่าย ถ้าการบริหารจัดการที่ดีทำให้โรงเรียนที่บริหารอยู่เป็นโรงเรียนที่เป็น แบบอย่างกับโรงเรียนอื่นได้ การบริหารโรงเรียนที่จะใช้ได้สมบูรณ์แบบในด้านต่าง ๆ มีข้อกำหนด ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2545 : 2 ; อ้างอิงมาจาก กรมวิชาการ 2545 :2) สภาพแวดล้อม ภายนอกโรงเรียนดีมีสังคม บรรยากาศ สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการศึกษามีคุณภาพครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษามีอาชีพ และจำนวนเพียงพอ ลักษณะทางกายภาพของโรงเรียนได้ มาตรฐาน หลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น สื่อ-อุปกรณ์ เทคโนโลยีทันสมัย แหล่ง การเรียนรู้ในโรงเรียนหลากหลาย งบประมาณมุ่งเน้นผลงาน การจัดกระบวนการเรียนรู้เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ การจัดบรรยากาศการเรียนรู้เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การบริหารจัดการที่ดี ใช้โรงเรียนเป็นฐานเน้นการมีส่วนร่วม การประกันคุณภาพ การศึกษามีประสิทธิภาพ ผู้เรียนมี คุณภาพมาตรฐาน มีการพัฒนาทุกด้าน เป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข เรียนต่อและประกอบอาชีพได้ โรงเรียนเป็นที่ชื่นชมของชุมชน โรงเรียนเป็นแบบอย่างและให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนและ โรงเรียนอื่น

ในการจัดการศึกษาให้มีความพัฒนานั้น ผู้บริหารโรงเรียน ครู จึงเป็นกลไกที่มีความสำคัญ อย่างยิ่งที่ต้องเปลี่ยนแนวคิด และวิธีการปฏิบัติวิชาชีพให้สามารถเสริมสร้างพฤติกรรมการเรียนรู้

และใช้หลักการบริหารที่เหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ 2542 : 2 ; อ้างอิงมาจาก สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู 2543 : 65)

ปัญหาก็คือ โรงเรียนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 มีการบริหารโรงเรียนมากน้อยเพียงใด ครูมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในระดับใด การบริหารโรงเรียนส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูหรือไม่ เป็นปัญหาที่สำคัญของการวิจัย ผู้วิจัยสนใจที่จะหาคำตอบเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนต่อไป

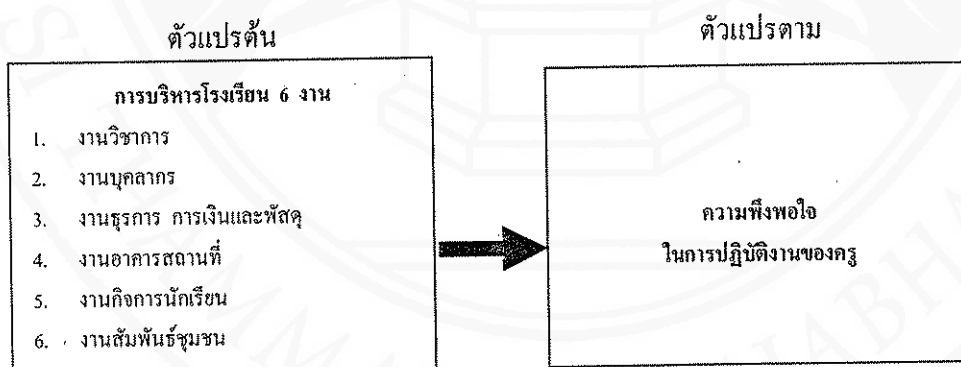
### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

จากปัญหาการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงกำหนดวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหาร โรงเรียนระดับประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2
2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้บริหารในการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2
3. เพื่อศึกษาการบริหาร โรงเรียนที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

### กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ตามหลักการที่ว่า การบริหาร โรงเรียนที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ซึ่งเขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย เขียนเป็นสมการถดถอยได้ดังนี้

$$Y = B_0 + B_1X_1 + B_2X_2 + B_3X_3 + B_4X_4 + B_5X_5 + B_6X_6$$

### สมมติฐานของการวิจัย

1. การบริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 อยู่ในระดับมาก
2. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 อยู่ในระดับมาก
3. การบริหารโรงเรียนส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

### ขอบเขตของการวิจัย

#### 1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 จำนวน 211 คน และครูที่ปฏิบัติงานโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ในปีการศึกษา 2547 จำนวน 2,458 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 2,669 คน

#### 2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครู สุ่มโดยวิธีการจัดชั้นภูมิ (Stratified Nondom Sampling) โดยใช้ตำแหน่งเป็นชั้นภูมิ ตามสัดส่วนของยามานะ (Yamane 1973:1088) ดังนี้

2.1 กลุ่มผู้บริหาร จำนวน 144 คน

2.2 กลุ่มครู จำนวน 345 คน โดยวิธีสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วนของยามานะ (Yamane 1973 : 1088)

#### 3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ตัวแปรต้น คือ การบริหารโรงเรียนในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ด้วยงาน 6 งานดังนี้

3.1.1 งานวิชาการ

- 3.1.2 งานบุคลากร
- 3.1.3 งานธุรการ การเงิน และพัสดุ
- 3.1.4 งานด้านอาคารสถานที่
- 3.1.5 งานกิจการนักเรียน
- 3.1.6 งานสัมพันธ์ชุมชน

3.2 ตัวแปรตาม คือ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ตามปัจจัยกระตุ้น หรือด้านแรงงูงใจของ เฮอร์ซเบิร์ก (Herzberg)

- 3.2.1 ความสำเร็จของงาน (Achievement)
- 3.2.2 การยอมรับนับถือ (Recognition)
- 3.2.3 ลักษณะของงาน (The work itself)
- 3.2.4 ความรับผิดชอบ (Responsibility)
- 3.2.5 ความก้าวหน้าของงาน (Advancement)

3.3 เวลาที่ศึกษา ปีการศึกษา 2547

### นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง หัวหน้าสถานศึกษาหรือผู้ที่รักษาการในตำแหน่งหัวหน้าในโรงเรียน การศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ปีการศึกษา 2547
2. ครู หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่การสอนและมีความรับผิดชอบงานแต่ละฝ่าย 6 งานของโรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ในปีการศึกษา 2547
3. การบริหารโรงเรียน หมายถึง การใช้ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่จะดำเนินการให้กลุ่มบุคคลที่ร่วมมือกิจกรรม เพื่อบริการทางการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนในสังคมให้บรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ลักษณะ และขอบข่ายของงานที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องดำเนินการ พอสรุปภาระกิจการบริหารงานโรงเรียนเป็น 6 งาน คือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานธุรการ การเงินและพัสดุ งานอาคารสถานที่ งานกิจการนักเรียน และงานสัมพันธ์ชุมชน

3.1 งานวิชาการ หมายถึง งานที่ปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการ การวางแผนการนำหลักสูตรมาใช้การดำเนินการเกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดการบริหารเกี่ยวกับการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล

3.2 งานบุคลากร หมายถึง งานที่ปฏิบัติเกี่ยวกับการกำหนดความต้องการบุคลากร การคัดเลือก และการสรรหาบุคลากร การบำรุงรักษาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร การให้บุคลากรพ้นจากงาน

3.3 งานธุรการการเงินและพัสดุ หมายถึง งานที่ปฏิบัติเกี่ยวกับงานสารบรรณ งานการเงิน งานการจัดทำงบประมาณประจำปี งานควบคุมวัสดุและครุภัณฑ์ งานทะเบียนนักเรียน งานดูแลรักษาอาคารสถานที่ งานประชาสัมพันธ์ งานรักษาความปลอดภัยแก่นักเรียน งานควบคุมตัวบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้อง

3.4 งานอาคารสถานที่ หมายถึง งานที่ปฏิบัติเกี่ยวกับงานสร้างอาคารสถานที่ งานการใช้อาคารสถานที่ งานบำรุงรักษาอาคารสถานที่ งานควบคุมดูแลอาคารสถานที่ งานประเมินผลการใช้อาคารสถานที่

3.5 งานกิจการนักเรียน หมายถึง งานที่ปฏิบัติเกี่ยวกับตัวนักเรียนตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ.2533 การจัดทำทะเบียนประวัติ การปกครองและการสร้างวินัย การจัดบริการแก่นักเรียน การจัดกิจกรรมนักเรียน การบริการด้านสวัสดิการ ด้านการควบคุมด้านกิจกรรมร่วมหลักสูตร ด้านการสอน การให้บริการแก่นักเรียน กิจกรรมที่ส่งเสริมให้มีในโรงเรียน กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับศิษย์เก่า

3.6 งานสัมพันธ์ชุมชน หมายถึง งานที่ปฏิบัติเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์โรงเรียน การให้บริการแก่ชุมชน การร่วมกิจกรรมของชุมชน การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

4. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความรู้สึกที่ดีในการทำงานที่ได้รับความร่วมมือจากบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย และมีการตอบสนองในปัจจัยด้านต่าง ๆ ด้วยดี และก่อให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานมีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นจากแรงกระตุ้นหลายๆฝ่าย ทำให้ผู้บริหารเกิดความภาคภูมิใจในการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตามทฤษฎีของ เฟรดริก เฮอริชเบิร์ก (Frederick Herzberg) คือ ปัจจัยกระตุ้นตามองค์ประกอบดังต่อไปนี้

4.1 ด้านความสำเร็จของงาน (Achievement) หมายถึง การที่บุคคลสามารถทำงานได้เสร็จสิ้น ประสพผลสำเร็จอย่างดี สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้น แสดงสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ส่งผลให้เห็นผลงานของบุคคล

4.2 การยอมรับนับถือ (Recognition) หมายถึง การยอมรับนับถือของบุคคลจะเกิดขึ้น เมื่อได้ทำงานบรรลุผลสำเร็จ ได้รับการยอมรับนับถือสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา และบุคคลอื่น

4.3 ลักษณะของงาน (The work itself) หมายถึง ความยากง่าย กว้างขวางหรือท้าทายให้อายุการทำงานของคน ท้าทายให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การกล้าตัดสินใจ

4.4 ความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึง การที่ผู้บังคับบัญชาให้โอกาสบุคคลากรในสำนักงานได้รับผิดต่อการปฏิบัติงานของตนอย่างเต็มที่ โดยไม่จำเป็นต้องตรวจสอบหรือควบคุมมากเกินไป

4.5 ความก้าวหน้าของงาน (Advancement) หมายถึง การได้เลื่อนเงินเดือนหรือตำแหน่งให้สูงขึ้น รวมทั้งโอกาสที่จะได้เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถในการทำงานเพื่อความเจริญก้าวหน้าในการทำงานด้วย

### **ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ**

1. เป็นการเพิ่มพูนองค์ความรู้ในสาขาวิชาการบริหารการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียน และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู
2. ใช้เป็นแนวทางในการบริหารโรงเรียน
3. ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานโยบายเกี่ยวกับการบริหาร โรงเรียน